Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonComercial 3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) **license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով

ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

Б.Т.С. 8912 2168

ԱՆՏՕՆ ՉԵԽՈՎ

25 NOV 2010
891.71-3
Չ-34
№ 8912
0 5 FEB 2007

Գ Ր Ա Զ

ТИФЛИССКАГО СОБРАНІЯ БИБЛІОТЕКА
1002
5709
Հ.Ս.Խ.Հ. ԳՐԱԴԱՐԱՆ Ա. ՄՅԱՍՆԻԿՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ

Թարգմ. Տ. Վ.

ԲԱԳՈՒ
ՏՊԱՐԱՆ ԵՂԲ. ՂԱԶԱՐԵԱՆՆԵՐԻ
1903.

12643

Дозволено Цензурою
7-го Октября 1903 года, г. Тифлисъ.

ԳՐԱԶ

I.

Աշնանային, մութ գիշեր էր։ Ծերունի սեղանաւորն իւր սենեակում անկիւնից-անկիւն էր գնում գալիս և լիշում, թէ ինչպէս տասն և հինգ տարի սորանից առաջ, աշնանը խնջոյք էր սարքել։ Այդ երեկոյթին ներկայ էին բազմաթիւ խելօք անձինք և շատ հետաքրքրական հարցեր էին շօշափւում։ Ի միջի այլոց խօսում էր և մահուան պատժի մասին։ Հիւրերը, որոնց մէջ սակաւաթիւ չէին և գիտնականներ ու լրագրողներ, մեծ մասամբ մահուան պատժին վերաբերում էին բացասաբար։ Նոքա այդ եղանակ պատիժն արդէն հընացած, քրիստոնեայ պետութիւնների համար անհամապատասխան և անբարոյական էին համարում։ Նոցանից ոմանց կարծիքով մահուան պատժին ամեն տեղ անհրաժեշտ էր փոխարինել ցմահ բանտարկութեամբ։

—Ես ձեզ հետ համաձայն չեմ, ասաց տան տէր սեղանաւորը։ Ես չեմ փորձել ոչ մահուան-

պատիժը, և ոչ ցմահ բանտարկութիւնը, բայց եթէ դատելու լինենք à priori, այն ժամանակ, ըստ իս, մահուան պատիժն աւելի բարոյական է և մարդասիրական, քան բանտարկութիւնը: Մահուան պատիժն սպանում է միանգամից, իսկ ցմահ բանտարկութիւնը հետզհետէ: Ձեզ եմ հարցնում. ո՞ր դահիճն է առաւել մարդասէր: Նա, որ ձեզ կսպանէ մի քանի րոպէի մէջ, թէ նա, որ ձեր կեանքը դուրս կկորզէ տարիների ընթացքում:

—Թէ մէկը և թէ միւսը հաւասարապէս անբարոյական է,—նկատեց հիւրերից մէկը,—որովհետև երկուսն էլ միևնոյն նպատակն ունեն՝ խլել կեանքը: Պետութիւնը—Աստուած չէ: Նա իրաւունք չունի խլել ինչ որ անկարող է կրկին վերադարձնել, եթէ կամենայ:

Հիւրերի թւում կար և մի իրաւաբան, մօտ քսան և հինգ տարեկան մի երիտասարդ: Երբ նորա կարծիքը հարցրին, նա պատասխանեց.

—Թէ մահուան պատիժը և թէ ցմահ բանտարկութիւնը հաւասարապէս անբարոյական է, բայց, եթէ ինձ առաջարկէին ընտրել մահուան պատիժ կամ ցմահ բանտարկութիւն, այն ժամանակ, ի հարկէ, ես երկրորդը կընտրէի: Կեանքը, ինչպէս էլ ապրելու լինինք, աւելի լաւ է, քան չապրելը:

Տաք վիճաբանութիւն սկսուեցաւ: Սեղանաւորը, որ այն ժամանակ առաւել երիտասարդ ու ջղային էր, յանկարծ չափազանց տաքացաւ, բարձունցքով սեղանին զարկեց և գոչեց, դառնալով երիտասարդ փաստաբանին.

—Ճշմարիտ չէ: Գրազ եմ գալիս ձեզ հետ երկու միլիոնով, որ դուք հինգ տարի անգամ բանտում նստելու համբերութիւն չէք ունենալ:

—Եթէ լրջութեամբ էք ասում այդ,—պատասխանեց իրաւաբանը,—ապա գրազ եմ գալիս, որ կնստեմ ոչ միայն հինգ, այլ նոյն իսկ տասնև հինգ տարի:

—Տասնևհինգ. համաձայն եմ,—գոչեց սեղանաւորը:—Պարոններ, դնում եմ երկու միլիոն:

—Համաձայն եմ: Դուք դնում էք երկու միլիոն, իսկ ես իմ ազատութիւնս,—ասաց փաստաբանը:

Եւ այդ վայրենի, անմիտ գրազն ընդունուեցաւ: Սեղանաւորը, որ այն ժամանակ իւր միլիոնների հաշիւը չգիտէր, երես առած և թեթևասոլիկ, հրճուած էր իւր գրազով: Ընթրիքի ժամանակ նա զուարճաբանում էր ի հաշիւ փաստաբանի և ասում.

—Խելքի եկէք, երիտասարդ պարոն, քանի ուշ չէ: Ինձ համար երկու միլիոնը մի չնչին բան է, իսկ դուք ձեր կեանքի երեք—չորս լաւագոյն տարիների հետ էք խաղում: Ասում եմ երեք-չորս, որովհետև դուք համբերութիւն չէք ունենայ ա-

ռաւել երկար նստելու։ Մի մոռանաք, դժբաղդ, որ կամաւոր արգելանքն առաւել ծանր է պարտաւորիչ բանտարկութիւնից։ Այն միտքը, որ դուք իւրաքանչիւր րոպէ իրաւունք ունիք ազատութիւն գտնելու, բանտում ձեր կեանքը կթունաւորէ։ Ես ցաւում եմ ձեզ վրայ։

Եւ այժմ սեղանաւորը անկիւնից-անկիւն քայլելով, լիշում էր այդ բոլորը և հարցնում ինքն իրեն։

— Ի՞նչ միտք ունէր այս դրազը։ Ի՞նչ օգուտ, թէ իրաւաբանը տասնեւհինգ տարի կորցրեց իւր կեանքից, իսկ ես երկու միլիոն եմ դուրս նետում։ Կարո՞ղ է այդ բանն ապացուցանել մարդիկներին, որ մահուան պատիժն աւելի վատթար կամ աւելի լաւ է ց'մահ բանտարկութիւնից։ Ոչ և ոչ։ Անմտութիւն և լիմարութիւն։ Իմ կողմից դա զեղխացած ու յղփացած մարդու բոպէական քմահաճոյք էր, իսկ փաստաբանի կողմից—պարզ դրամական ագահութիւն...

Այդ նա լիշեց, թէ ինչ պատահեց նկարագրած երեկոյից յետոյ։ Վճռուեցաւ, որ փաստաբանը իւր բանտարգելութիւնը պիտի կրէ սեղանաւորի պարտիզում շինուած մի առանձին շէնքի մէջ, ամենախիստ հսկողութեան տակ։ Պայմանաւորուեցան, որ տասնեւհինգ տարուայ ընթացքում նա զրկուած պիտի լինի իւր բնակարանի շէմքից դուրս ոտք կոխելուց, մարդիկներ տեսնելուց, մարդկային ձայն լսելուց և նամակներ ու լրագիրներ ստանալուց։ Նորան իրաւունք էր տրւում ունենալ երաժշտական գործիք, կարդալ գրքեր, նամակներ գրել, գինի խմել և ծխել։ Արտաքին աշխարհի հետ ըստ պայմանի, նա կարող էր յարաբերութիւն ունենալ, միայն լուռ ու մունջ, մի փոքրիկ պատուհանի միջով, որ յատկապէս այդ բանի համար էր շինուած։ Ամեն բան, ինչ որ պէտք էր,—գրքեր, երաժշտական խաղեր, գինի և այլն, նա կարող էր ստանալ տոմսակով ինչ քանակութեամբ որ ցանկանար, միայն լուսամուտի միջից։ Պայմանը նախատեսած էր ամեն մանրամասնութիւն և չնչին հանգամանք, որով բանտարկութիւնը խիստ միակեցիկ էր դարձնում և պարտաւորեցնում էր փաստաբանին նստել ուղիղ տասնեւհինգ տարի, այն է 1870 թ. նոյեմբերի 14-ի առաւօտեան 12 ժամից մինչև 1885 թուականի նոյեմբերի 14-ի առաւօտեան 12 ժամը։ Փաստաբանի կողմից պայմանը խախտելու ամենաչնչին փորձը, նոյն իսկ պայմանաժամից երկու րոպէ առաջ, սեղանաւորին ազատ էր կացուցանում երկու միլիոնը վճարելու պարտաւորութիւնից։

Բանտարգելութեան առաջին տարին փաստաբանը, որ չափ կարելի էր դատել նորա համառօտ տոմսերից, սաստիկ նեղւում էր միայնակութիւնից

և ձանձրութիւնից։ Նորա բնակարանից օր ու գիշեր շարունակ դաշնակի ձայն էր լսւում։ Նա հրաժարուեցաւ գինուց և ծխախոտից։ Գինին, գրում էր նա, գրգռում է ցանկութիւններ, իսկ ցանկութիւնները —բանտարկեալի առաջին թշնամիներն են. աւելացնենք և այն, որ լաւ գինի խմել ու ոչ ոքի չտեսնելուց աւելի ձանձրալի բան լինել չէ կարող։ Իսկ ծխախոտը նորա սենեակի օդն է ապականում։ Առաջին տարին փաստաբանն ստանում էր առաւել թեթև բովանդակութեամբ գրքեր, —սիրային բարդ ու կնճռալի իմաստով վէպեր, քրէական և երևակայական պատմուածքներ, կատակերգութիւններ և այլն։

Երկրորդ տարին առանձնական բնակարանում այլևս չէր լսւում դաշնակի ձայն և փաստաբանը իւր տոմսակներով պահանջում էր դասական երկեր։ Հինգերորդ տարին նորից լսուեցաւ դաշնակի ձայնը և բանտարկեալը խնդրեց գինի ուղարկել։ Նոքա, որոնք գիտում էին նորան լուսամուտից, պատմում էին, որ այդ ամբողջ տարին նա միայն ուտում, խմում և պառկած էր անկողնի վրայ, յաճախ յօրանջում էր, զայրացած խօսում ինքն իրեն։ Գրքեր չէր կարդում։ Երբեմն գիշերները նստում էր գրելու. գրում էր երկար և առաւօտեան դէմ բոլոր գրածները մանր բզկտում։ Յաճախ էին լսում, թէ ինչպէս լալիս էր նա։

Վեցերորդ տարուայ երկրորդ կիսամեկին նա մեծ եռանդով սկսեց ուսումնասիրել լեզուներ, փիլիսոփայութիւն և պատմութիւն։ Նա ագահութեամբ կլել էր այդ գիտութիւններին և սեղանաւորը հազիւ էր կարողանում նոր գրքեր բերել տալ նորա համար։ Չորս տարուայ ընթացքում, նորա պահանջմամբ, բերել տրուեցաւ մօտ վեց հարիւր հատոր։ Այդ յափշտակութեան շրջանում սեղանաւորը ի միջի այլոց ստացաւ այսպիսի մի նամակ.—«իմ յարգելի բանտապետ. Այս տողերը գրում եմ ձեզ վեց լեզուով։ Ցոյց տուէք այդ ձեռընհաս և գիտակ անձանց։ Թող կարդան։ Եթէ նոքա այդտեղ ոչ մի սխալ չեն գտնիլ, ապա աղաչում եմ ձեզ, հրամայեցէք որ պարտիզում հրազէն պարպեն։ Հրազէնի ձայնը ինձ կասէ, որ իզուր չեն կորել իմ ջանքերը։ Բոլոր դարերի և բոլոր երկիրների հանճարները խօսում են զանազան լեզուներով, բայց նոցա բոլորի մէջ ևս նոյն հուրն է բոցավառւում։ Օ՜, եթէ դուք իմանայիք, թէ ինչ երկնային բաղտաւորութեամբ է համակուած հոգիս այն զգացմամբ, որ ես նոցա բոլորին ևս հասկանում եմ»։ Կալանաւորի ցանկութիւնը կատարուեցաւ։ Սեղանաւորը հրամայեց պարտիզում երկու անգամ հրազէն պարպել։

Տասներորդ տարուց յետոյ փաստաբանը անշարժ նստած էր սեղանի մօտ և միայն Աւետա-

բան էր կարդում։ Սեղանաւորի համար օտարօտի էր թւում, որ մի մարդ, որ չորս տարուայ ընթացքում կարողացել է վեց հարիւր հատոր գիտական գրքեր կլանել, մօտ մի տարի էր կորցնում մի շատ դիւրըմբռնելի և բարակ գրքի վրայ։ Աւետարանին յաջորդեցին կրօնների պատմութիւնն ու աստուածաբանութիւնը։

Բանտարգելութեան վերջին երկու տարուայ ընթացքում կալանաւորը խիստ շատ էր կարդում, և կարդում էր առանց որևէ ընտրութեան։ Երբեմն նա զբաղւում էր բնական գիտութիւններով, երբեմն պահանջում էր Բայրըն կամ Շէքսպիր։ Այնպիսի տոմսեր էր գրում, որով պահանջում էր միաժամանակ և բնալուծութեան և բժշկական ձեռնարկ, և վէպ և որևէ փիլիսոփայական կամ աստուածաբանական գիտական քննադատութիւն։ Նորա ընթերցանութիւնը նմանում էր այն բանին, որ իբր նա լողում էր ծովում իւր խորտակուած նաւի բեկորների մէջ և, կամենալով ազատել իւր կեանքը, ագահութեամբ վրայ էր պրծնում բռնելու մի կամ միւս բեկորը։

II.

Ծերունի սեղանաւորը լիշում էր այս բոլորը և մտածում.

«Վաղը ժամը 12-ին նա ազատութիւն է ստանում։ Պայմանի համաձայն, ես պարտաւոր եմ երկու միլիոն հատուցանել նորան։ Եթէ ես հատուցանեմ, ապա ամեն ինչ կորած է,—ես բոլորովին տնաքանդ կլինիմ...»։

Տասնեհինգ տարի առաջ նա իւր միլիոնների հաշիւը չգիտէր. իսկ այժմ նա վախենում էր ինքը իրեն հարցնելուց, ինչ ունի աւելի,—պարտք թէ դրամ։ Սակարանի (բորսա) յանդուգն խաղերը, վտանգաւոր շահագիտական ձեռնարկութիւնները և բռնկուող բնաւորութիւնը, որից չկարողացաւ ազատուել նոյն իսկ ծերութեան ժամանակ, կամաց-կամաց նորա գործերը անկման հասցրին և աներկիւղ, ինքնավստահ, հպարտ մեծատունը դարձել էր միջին կարգի սեղանաւոր, որի դողն է բռնում արժէթղթերի գների իւրաքանչիւր աճում ու նուազումից։

—Անիծեալ գրագ,—փնթփնթում էր ծերուկը և յուսահատութիւնից մազերը փետում։—Ինչո՞ւ չմեռաւ այն մարդը։ Նա դեռ ևս քառասուն տարեկան է։ Իմ վերջին ունեցածս կառնէ, կամուսնանայ, կզուարճանայ և կվայելէ կեանքը, կխաղայ սակարանում, իսկ ես՝ ինչպէս մի աղքատ, ողորմելի, ամեն օր նախանձով պիտի դիտեմ նորան և լսեմ նորանից միևնոյն խօսքերը. «Ես իմ բաղտաւորութիւնը ձեզ եմ պարտական, թոյլ տուէք օգնել ձեզ»։ Ո՛չ. սա արդէն չափազանց է։

Սնանկութիւնից և խայտառակութիւնից ազատուելու միակ միջոցը—այդ մարդու մահն է։

Ժամը երեքը խփեց։ Սեղանաւորը ուշադրութեամբ ականջ էր դնում. տանն ամենքը քնած են և լսելի էր միայն թէ ինչպէս դուրսը ցրտահար ծառերը սոսափում էին։

Աշխատելով ոչ մի ձայն-ծպտուն չհանել, նա անկիզելի արկղից հանեց այն դռան բանալին, որ տասնեհինգ տարի չէր բացուել, հագաւ վերարկուն և տնից ելաւ։

Պարտիզում մութ էր և ցուրտ։ Անձրև էր գալիս։ Սուր, կծու խոնաւ քամին փչում էր պարտիզում և հանգիստ չէր տալիս ծառերին։ Սեղանաւորը ամբողջապէս տեսողութիւն էր դարձել. բայց չէր կարողանում տեսնել ոչ գետինը, ոչ սպիտակ անդրիները, ոչ առանձնակ բնակարանը, ոչ ծառերը։ Մօտենալով այն տեղին, ուր գըտնուում էր բանտարկեալի առանձնակ բնակարանը, նա երկու անգամ կանչեց պահապանին։ Պատասխան չկար։ Անկասկած, պահապանը փախել էր անտանելի եղանակի երեսից և այժմ մրափում էր կամ խոհանոցում և կամ ջերմոցի մի անկիւնում։

«Եթէ ես արիութիւն ունենամ կատարելու իմ մտադրութիւնս,—մտածեց ծերուկը,—ապա կասկածն ամենից առաջ պահապանի վրայ կընկնի»։

Մթութեան մէջ շօշափեց աստիճանները և

դուռը և մտաւ առանձնակի նախասենեակը, ապա խարխափելով հասաւ մի փոքր միջանցք և լուցկի վառեց։ Ոչ ոք չկար։ Ինչ որ մահճակալ էր դըրուած, առանց անկողնի, իսկ անկիւնում սևին էր տալիս թափծայ (չուգունէ) վառարանը։ Կալանաւորի սենեակի դռների կնիքներն անվնաս էին։

Երբ լուցկին մարեց, ծերուկը, յուզումից ամբողջապէս դողալով, փոքրիկ լուսամուտի միջից ներս նայեց։

Կալանաւորի սենեակում մոմը աղօտ վառուում էր ինքը՝ կալանաւորը նստած էր սեղանի մօտ։ Նշմարուում էր միայն մէջքը, գլխի մազերը և ձեռքը։ Սեղանի, երկու բազկաթոռների և գորգի վրայ ընկած էին բաց գրքեր։

Անցաւ հինգ րոպէ, բայց կալանաւորը ոչ մի անգամ չշարժուեցաւ։ Տասն և հինգ տարուայ արգելանքը սովորեցրել էր նորան անշարժ նստելը։ Սեղանաւորը մատով թխկթխկացրեց լուսամուտը, բայց կալանաւորը այդ ձայնին ևս չպատասխանեց ոչ մի շարժումով։ Այն ժամանակ սեղանաւորը զգուշութեամբ պոկեց դռան կնիքները և բանալին փականքի ծակն անցրեց։ Ծանգոտած փականքը խռպոտ ձայն հանեց և դուռը ճռռաց։ Սեղանաւորը սպասում էր, որ ահա կլսուի զարմացման բացականչութիւն և քայլեր, բայց երեք րոպէ անցաւ իսկ դռան միւս կողմը նախկին լռութիւն

էր տիրում։ Նա վճռեց ներս մտնել։

Սեղանի առաջ նստած էր մէկը, որ ամենևին նման չէր սովորական մարդիկներին։ Դա մի կըմախք էր, որ լոկ միայն մորթով էր պատած, երկար կանացի հիւսակներով և թանձր մօրուսով։ Դէմքը դեղին էր, հողի գոյն ստացած, այտերը խոր ընկած, թիկունքը երկար և նեղլիկ, իսկ այն բազուկը, որի վերայ յենած էր գլուխը, մինչ այն աստիճան բարակ էր և նիհար, որ նայել չէր կարելի։ Ալիքն արդէն փայլում էր նորա մազերում և դիտելով այդ հիւծուած, զառամեալ դէմքին, ոչ ոք չէր հաւատայ, որ նա միայն քառասուն տարեկան է։ Նա քնած էր... Նորա խոնարհած գլխի առաջ մի թերթ թուղթ կար, որի վրայ, խիստ մանր գրով, ինչ որ բան էր գրուած։

«Ողորմելի մարդ, — մտածեց սեղանաւորը։ Քնած է և անշուշտ միլիոններ է երազում։ Սակայն բաւական է միայն, որ վերցնեմ այս կիսամեռին, ձգեմ անկողնի վրայ բարձը թեթևակի բերնին սխմեմ և ամենաբարեխիղճ բժշկական քննութիւնն իսկ անկարող կլինի բռնի մահուան հետքեր գտնել։ Բայց, նախ կարդանք թէ ինչ է գրել սորա վրայ...

Սեղանաւորը վերցրեց սեղանի վրայից թերթը և կարդաց հետևեալը

—Վաղն առաւօտեան 12 ժամին ես ազատութիւն պիտի ստանամ, ինչպէս և մարդկանց հետ յարաբերութիւն ունենալու իրաւունք։ Բայց նախ քան ես կըթողնեմ այս սենեակը և արև կը տեսնեմ, ես պարտք եմ համարում ձեզ մի քանի խօսք ասել։ Մաքուր խղճով և Աստուծոյ առաջ, որ տեսնում է ինձ, յայտնում եմ ձեզ, որ ես ատում եմ և ազատութիւնը, և կեանքը, և առողջութիւնը և այն ամենը, ինչ որ ձեր գրքերի մէջ աշխարհային բարիք է կոչւում։

«Տասն և հինգ տարի շարունակ ես ամենայն ուշադրութեամբ ուսումնասիրեցի երկրային կեանքը։ Ճշմարիտ է, ես չեմ տեսել ոչ աշխարհը, ոչ էլ մարդկանց, բայց ձեր գրքերի մէջ ես խմել եմ նեկտար և անուշաբոյր գինի, երգել եմ երգեր, անտառներում սլացել եմ եղջերուների և վայրի վարազների յետևից, սիրել եմ կանանց... Ձեր հանճարեղ բանաստեղծների կախարդանքով ստեղծագործած ամպի չափ թեթև, եթերային գեղեցկուհիները ինձ այցելում էին գիշերները և հրաշագուն հեքեաթներ էին մրմնջում ականջիս, որից արբենում էր գլուխս։ Ձեր գրքերի մէջ ես Էլբրուսի և Մոնբլանի գագաթներն էի սաւառնում և այնտեղից դիտում, թէ ինչպէս առաւօտները ծագում էր արևը և ինչպէս երեկոները նա ոսկեզօծում էր երկինքը, ովկիանոսը և լեռնային կատարները իւր ծիրանեգոյն բոսորով. ես տեսնում

էի այնտեղից, թէ ինչպէս իմ գլխավերևս, ամպերը ճեղքելով, փայլատակում էր կայծակը. տեսնում էի սաղարթագեղ անտառներ, դաշտեր, գետեր, լճեր, քաղաքներ, լսում էի յուշկապարիկների ու համբարուների հրաշալի երգերը և հովուական սրինգների դայլայլիկները, շոշափում էի գեղանի դևերի թևերը, որոնք թռչում, ինձ մօտ էին գալիս զրուցելու Աստուծոյ մասին... Ձեր գրքերում ես անյատակ անդունդներն էի դահավիժուում, հրաշքներ կատարում, սպանում, քաղաքներ հրոյ ճարակ դարձնում, նոր կրօններ քարոզում, ամբողջ հարստութիւններ, պետութիւններ նուաճում...

«Ձեր գրքերն ինձ իմաստութիւն պարգևեցին։ Այն ամենն, ինչ որ մարդկային յոգնաշխատ միտքը դարերով է ստեղծագործել, իմ գանգի մէջ սեղմուած է մի փոքրիկ կուէթի, կտորի մէջ։ Ես գիտեմ, որ ձեզնից՝ ամենքիցդ ևս խելօք եմ։

«Եւ ես արհամարում եմ ձեր գրքերը. արհամարում եմ ողջ աշխարհի բոլոր բարիքներն ու իմաստութիւնը։ Ամեն ինչ դատարկ է, եղծանելի ու ապականացու, ցնորական ու խաբուսիկ, ինչպէս շամանդաղ։ Վնաս չկայ, որ դուք հպարտ էք, իմաստուն և զեղեցիկ, բայց մահը ձեզ էլ կորբէ կտանէ աշխարհիս երեսից, ինչպէս յատակի տակ ծածկուած մկներին, իսկ ձեր սերունդը,

պատմութիւնը, ձեր հանճարների անմահութիւնը կսառչին կամ կայրուին երկրագնդի հետ։

«Դուք խելայեղ էք դարձել, յիմարացել և գնում էք ոչ հարկաւոր ուղղութեամբ։ Աստուծինը դուք իբր ճշմարտութիւն էք ընդունում և տձևութիւնն՝ իբր գեղեցկութիւն։ Դուք կզարմանայիք, անշուշտ, եթէ որևէ հանգամանքի շնորհիւ խնձորենիների կամ նարնջենիների վրայ նոցա յատուկ պտուղների փոխարէն գորտեր և խլէզներ բսնէին կամ թէ վարդերը քրտնած ձիու հոտ տալ սկսէին. ճիշտ այդպէս էլ ես եմ զարմանում ձեզ վրայ, որ երկինքը երկրի հետ էք փոխել։ Ես չեմ կամենում ըմբռնել ձեզ։

«Որպէս զի գործով ապացուցանեմ թէ արհամարհում եմ այն, ինչով դուք էք ապրում, ես հրաժարուում եմ երկու միլիոնից, որի մասին երբեմն երազում էի, ինչպէս դրախտի մասին, և որ այժմ արհամարհում եմ։ Որպէս զի այդ երկու միլիոնն ստանալու իրաւունքից զրկուիմ, ես դուրս կգամ այստեղից պայմանաժամից հինգ ժամ առաջ և այդպիսով կխախտեմ պայմանը...»։

Կարդալով այդ բոլորը սեղանաւորը թերթը կրկին սեղանի վրայ դրեց, համբուրեց օտարօտի մարդու գլուխը, արտասուեց և ելաւ նորա բնակարանից։ Երբէք, մի այլ ժամանակ, նոյն իսկ սակարանում սաստիկ տանուլ տալուց յետոյ, նա

երբէք այնքան թիստ արհամարանք չէր զգացել դէպի իւր անձը, ինչպէս այդ րոպէին։ Տուն դառնալով, նա անկողին մտաւ, բայց յուզումն ու արտասուքը երկար ժամանակ չէին թողնում, որ նա քնէ...

Հետևեալ օրն առաւօտեան դալկահար պահապանները վազելով եկան յայտնեցին նորան, թէ ինչպէս տեսան իրենք, որ առանձնակ բնակարանում ապրող մարդը լուսամուտից պարտէզ թռաւ, գնաց դէպի դարբասը և անյայտացաւ։ Սեղանաւորն իսկոյն, ծառաների հետ, գնաց բանտարկեալի կացարանը և հաւաստիացաւ, որ իւր բանտարկեալը փախել է։ Որպէս զի աւելորդ տարաձայնութիւնների տեղիք չտրուի, նա սեղանից վերցրեց հրաժարման թերթը և, տուն դառնալով, դրեց անկիզելի արկղի մէջ։

ГИСТОРИЧЕСКАГО СОБРАНІЯ БИБЛІОТЕКА

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL0316469

12.643

891.71
Ş-34